

Sygn. akt III SPP 21/12

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Maciej Pacuda (sprawozdawca)

SSN Romualda Spyt

w sprawie ze skargi J. J.

na przewlekłość postępowania Sądu Apelacyjnego /.../

w sprawie I ACz ...,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 12 czerwca 2012 r.,

1) odrzuca skargę;

2) przyznaje od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego radcy prawnemu M. D. kwotę 480 (czterysta osiemdziesiąt) złotych powiększoną o obowiązującą stawkę podatku od towarów i usług tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu przed Sądem Najwyższym.

UZASADNIENIE

Powód J. J. reprezentowany przez swojego pełnomocnika pismem z dnia 17 kwietnia 2012 r. wystąpił za pośrednictwem Sądu Apelacyjnego /.../ do Sądu Najwyższego o stwierdzenie, że w sprawie z powództwa J. J. przeciwko B. M., prowadzonej przez Sąd Apelacyjny w /.../, nastąpiło naruszenie strony do

rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, „zwłaszcza w okresie od 21 września 2011 r. do 26 stycznia 2012 r.”, domagając się:

1. stwierdzenia przewlekłości postępowania sądowego w wymienionej sprawie,
2. przyznania pełnomocnikowi skarżącego od Skarbu Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej z urzędu oraz zwrotu poniesionych wydatków, albowiem nie zostały one opłacone w całości ani w części,

Równocześnie, w przypadku uwzględnienia skargi, skarżący wniósł o przyznanie od Skarbu Państwa na jego rzecz kwoty 20.000 zł.

Jako podstawę prawną skargi wskazał art. 2 ust. 1, art. 3 pkt 5, art. 4 ust. 2 oraz art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.)

Uzasadniając skargę, jej autor zarzucił, że złożył w dniu 21 września 2011 r. pismo zatytułowane jako wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem „wyroku” Sądu Apelacyjnego wydanego w sprawie I ACz /// o wznowienie postępowania od tegoż „wyroku”. Sąd Apelacyjny w dniu 8 grudnia 2011 r. wydał postanowienie o odrzuceniu wspomnianego wniosku, a postanowienie to zostało wysłane przez sekretariat Sądu Apelacyjnego dopiero w dniu 13 stycznia 2012 r., zaś skarżącemu doręczono je w dniu 25 stycznia 2012 r. Tym samym, w ocenie skarżącego, doszło w okresie od dnia 21 września 2011 r. do dnia 25 stycznia 2012 r. do nieuzasadnionej zwłoki sądu, objawiającej się opieszałym rozpoznaniem wniosku skarżącego. Oznacza to, że sąd dopuścił się naruszenia, o którym mowa w art. 2 ust. 1 powołanej ustawy. Z kolei zaniechania w organizacji pracy sądu skutkowały, zdaniem skarżącego, narażeniem go na straty oraz pogwałceniem jego prawa do rozpoznania sprawy w rozsądnym terminie. W odczuciu skarżącego przedłużające się oczekiwanie na rozstrzygnięcie sprawy w warunkach izolacji w Areszcie Śledczym w W/ spowodowało dla niego także negatywne konsekwencje zdrowotne. Stąd wniosek o zasądzenie kwoty 20.000 zł, w przypadku stwierdzenia przez Sąd Najwyższy przewlekłości postępowania w sprawie.

Reprezentujący Skarb Państwa Prezes Sądu Apelacyjnego wniósł o oddalenie skargi. Podniósł przy tym, iż skarżący, zarzucając przewlekłość w rozpoznawaniu przez Sąd Apelacyjny przedmiotowego wniosku, pominął okoliczność, że akta sprawy zostały w dniu 21 września 2011 r. zwrócone Sądowi Okręgowemu w /.../, po uprzednim rozpoznaniu szeregu innych wniosków skarżącego. Ponownie zostały zaś przedstawione Sądowi Apelacyjnemu w dniu 24 listopada 2011 r. i w dniu 8 grudnia 2011 r., a więc bez zbędnej zwłoki, został rozpoznany wniosek skarżącego. Wysłanie postanowienia w dniu 13 stycznia 2012 r. nie może natomiast świadczyć o przewlekłości postępowania w sprawie, gdyż okres pomiędzy jego wydaniem a wysyłką nie przekracza rozsądnych granic. W kontekście oceny całego okresu podejmowania czynności przez Sąd Apelacyjny należy mieć nadto na uwadze ilość składanych przez skarżącego wniosków, jak również to, że sprawa o sygnaturze I ACz ..., w której skarżący domaga się stwierdzenia przewlekłości postępowania, została zakończona prawomocnym zarządzeniem Przewodniczącego I Wydziału Cywilnego Sądu Okręgowego w /.../ z dnia 29 kwietnia 2010 r. o zwrocie pozwu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zgodnie z art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.), ustawa ta reguluje zasady i tryb wnoszenia oraz rozpoznawania skargi strony, której prawo do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki zostało naruszone na skutek działania lub bezczynności sądu lub prokuratora prowadzącego lub nadzorującego postępowanie przygotowawcze. W myśl ust. 2 tego artykułu przepisy ustawy stosuje się odpowiednio, gdy na skutek działania lub bezczynności sądu albo komornika sądowego doszło do naruszenia prawa strony do przeprowadzenia i zakończenia bez nieuzasadnionej zwłoki sprawy egzekucyjnej lub innej sprawy dotyczącej wykonania orzeczenia sądowego. Stosownie do art. 2 powołanej ustawy, strona może wnieść skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego

skarga dotyczy, nastąpiło naruszenie jej prawa do rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki, jeżeli postępowanie w sprawie trwa dłużej, niż to konieczne dla wyjaśnienia tych okoliczności faktycznych i prawnych, które są istotne dla rozstrzygnięcia sprawy (ust. 1), przy czym dla stwierdzenia, czy w sprawie doszło do przewlekłości postępowania, należy w szczególności ocenić terminowość i prawidłowość czynności podjętych przez sąd w celu wydania w sprawie rozstrzygnięcia co do istoty (ust. 2). Oznacza to, iż celem powyższej skargi jest przeciwdziałanie trwającej przewlekłości, zaś jej funkcją przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu procesowego. Służy temu zarówno samo stwierdzenie wystąpienia przewlekłości w postępowaniu (art. 12 ust. 2 ustawy), jak i możliwość zalecenia podjęcia przez sąd rozpoznający sprawę co do istoty odpowiednich czynności w wyznaczonym terminie (art. 12 ust. 3 ustawy). Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów z dnia 16 listopada 2004 r., III SPP 42/04 (OSNP 2005, nr 5, poz. 71), postępowanie ze skargi na przewlekłość nie jest samodzielnym postępowaniem zmierzającym do stwierdzenia przewlekłości i ewentualnie zasądzenia z tego tytułu odpowiedniego odszkodowania (zadośćuczynienia). W uchwale tej Sąd Najwyższy podzielił równocześnie pogląd, że celem tego postępowania jest przeciwdziałanie przewlekłości postępowania w trakcie jego trwania i ewentualne przyznanie „odpowiedniej sumy pieniężnej” jako wstępnej (tymczasowej) rekompensaty. Podobnie wywiedziono w postanowieniu Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2005 r., III SPP 120/05 (OSNP 2006, nr 5-6, poz. 102), dodając tam że omawiana skarga stanowi doraźną interwencję przeciwdziałającą trwającej przewlekłości postępowania. Sąd Najwyższy podkreślał również, że publicznoprawnym celem ustawy jest stworzenie realnego i skutecznego środka zapobiegającego przewlekłości postępowania, czyli takiego środka, którego funkcją jest przede wszystkim wymuszenie nadania sprawie odpowiedniego, sprawnego biegu, a więc „stworzenie mechanizmu prawnego wymuszającego rozpoznanie sprawy przez sąd” (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 113/04, OSNP 2005, nr 9, poz. 134 i uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 stycznia 2005 r., III SPP 115/04, OSNP 2005, nr 9, poz. 135). Wskazywany jednolicie w

orzecznictwie cel powyższej ustawy nie może więc zostać zrealizowany w sytuacji, kiedy postępowanie zostało prawomocnie zakończone.

Wypada również dodać, iż z treści art. 5 ust. 1 powołanej wyżej ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. wynika, że skargę o stwierdzenie, iż w postępowaniu, którego skarga dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się do sądu w toku postępowania w sprawie, zaś zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy sądem właściwym do rozpoznania skargi jest sąd przełożony nad sądem, przed którym toczy się postępowanie. Niewątpliwie w powołanych przepisach chodzi o etap postępowania przed tym sądem, przed którym to postępowanie nadal się toczy, czyli nie zostało jeszcze zakończone (zamknięte) w wyniku wydania stosownych orzeczeń. Wniesienie skargi na przewlekłość postępowania ma bowiem w istocie służyć dyscyplinowaniu czynności podejmowanych na danym etapie toczącego się jeszcze postępowania w określonej sprawie (por. również postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2005 r., III SPP 19/05 - OSNP, nr 17, poz. 277). Podobne stanowisko zajął Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 27 lipca 2005 r., III SPP 127/05 (PiZS 2005, nr 11 s. 25), dodając że skarga na przewlekłość postępowania może być wniesiona jedynie do jego prawomocnego zakończenia oraz że skarga wniesiona po prawomocnym zakończeniu postępowania co do istoty sprawy jest niedopuszczalna i podlega odrzuceniu. Także w postanowieniu z dnia 19 stycznia 2006 r., III SPP 162/05 (LEX nr 439157), Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że skoro sprawa została prawomocnie zakończona, zaś skarga na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki została złożona po prawomocnym zakończeniu postępowania, przeto okoliczność ta powoduje niedopuszczalność skargi z uwagi na wniesienie jej po upływie przepisanej terminu i stanowi przesłankę odrzucenia skargi (art. 370 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 zdanie 1 k.p.c. i w związku z art. 5 ust. 1 i art. 8 ust. 2 ustawy z 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki). Pogląd ten podzielono w postanowieniu z dnia 16 czerwca 2005 r., SPK 12/05, (LEX nr 567515), w uzasadnieniu którego wywiedziono, że zgodnie z treścią art. 5 ust. 1 ustawy, skargę o stwierdzenie, że w postępowaniu, którego skarga ta dotyczy, nastąpiła przewlekłość postępowania, wnosi się w toku postępowania w

sprawie. W przypadku, gdy postępowanie zostało prawomocnie zakończone przed wniesieniem skargi, to oczywistym jest, że nie może być ona rozpoznana merytorycznie.

Podkreślenia wymaga też fakt, że unormowania ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki stanowią realizację przepisu art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r., podpisanej przez Polskę w dniu 26 listopada 1991 r. i ratyfikowanej w dniu 19 listopada 1992 r. (Dz.U. Nr 85, poz. 427), przyznającego każdemu prawo do rzetelnego i publicznego rozpoznania jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły sąd ustanowiony ustawą, przy rozstrzygnięciu o jego prawach i obowiązkach o charakterze cywilnym albo o zasadności każdego oskarżenia w wytaczanej przeciwko niemu sprawie karnej, a także art. 45 ust. 1 Konstytucji RP, który stanowi, iż każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpoznania sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. W orzecznictwie Europejskiego Trybunału Praw Człowieka ugruntował się przy tym pogląd, iż przepis art. 6 Konwencji ma zastosowanie tylko wtedy, gdy rezultat postępowania ma bezpośrednio rozstrzygające (*directly decisive*) znaczenie dla praw i obowiązków skarżącego o charakterze cywilnym (zob. m.in. wyrok ETPCz z dnia 16 lipca 1971 r. w sprawie Ringeisen przeciwko Austrii). Postępowanie musi być bezpośrednio rozstrzygające, co oznacza, że nie jest wystarczający luźny (*tenuous connection*) związek lub odległe i przypadkowe (*remote consequences*) skutki (zob. wyrok ETPCz z dnia 23 czerwca 1981 r. w sprawie Le Compte, Van Leuven i De Meyere przeciwko Belgii). Wymaganie to jest spełnione, gdy orzekanie o prawach i obowiązkach o charakterze cywilnoprawnym jest pierwotnym i zasadniczym celem postępowania. W orzecznictwie przyjęto też, jakie sprawy mają charakter rozstrzygający oraz jakie takiego charakteru nie mają. Do tych drugich, tzn. do spraw, które nie mają rozstrzygającego charakteru, a zatem art. 6 Konwencji nie jest w stosunku do nich stosowany, należą zaś między innymi sprawy dotyczące

przyznania kosztów (zob. post. EKomPCz z dnia 5 maja 1988 r. w sprawie Asterlund przeciwko Szwecji).

Przenosząc przedstawione wyżej rozważania na grunt niniejszej sprawy, wypada zauważyć, iż inicjująca ją skarga powoda z całą pewnością nie dotyczy przewlekłości postępowania przed Sądem Apelacyjnym w /.../ w sprawie I ACz ..., gdyż postępowanie to zostało już prawomocnie zakończone. Przedmiotowa skarga dotyczy natomiast postępowania w sprawie wniosku skarżącego o zwolnienie go od kosztów sądowych i ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia wcześniej wydanego przez Sąd Apelacyjny w wymienionej sprawie. Abstrahując zatem od tego, iż z przyczyn, o których wcześniej była mowa, nie jest to postępowanie, którego rezultat miałby bezpośrednio rozstrzygające znaczenie dla praw i obowiązków skarżącego o charakterze cywilnym, gdyż te zostały już prawomocnie rozstrzygnięte we wcześniejszym orzeczeniu, lecz postępowanie o charakterze incydentalnym (wpadkowym) w odniesieniu do tamtego postępowania, należy zauważyć, że i to postępowanie zostało już zakończone niezaskarżalnym postanowieniem Sądu Apelacyjnego z dnia 8 grudnia 2011 r., zanim jeszcze wniesiono ocenianą obecnie skargę. Z tego powodu skarga powoda nie może być więc uznana za wniesioną „w toku postępowania”, jak tego wymaga omawiany wcześniej art. 5 ust. 1 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. Dlatego też należy uznać, że przedmiotowa skarga jako niedopuszczalna podlega odrzuceniu z mocy art. 370 k.p.c. w związku z art. 397 § 2 k.p.c. oraz art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze na naruszenie prawa strony do rozpoznania sprawy w postępowaniu przygotowawczym prowadzonym lub nadzorowanym przez prokuratora i postępowaniu sądowym bez nieuzasadnionej zwłoki (Dz.U. Nr 179, poz. 1843 ze zm.).

Kierując się przedstawionymi motywami oraz opierając się na wskazanych wcześniej przepisach, a w odniesieniu do kosztów nieopłaconej pomocy prawnej na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 8 ust. 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o skardze oraz § 15 i § 12 ust. 2 w związku z § 6 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy

prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu, Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji.